

Editorial

A. D. CORLAN*, P. T. FRANGOPOL

La 24 martie 2015, a avut loc, la Universitatea București, a doua „masă rotundă” a Grupului de Analiză, Atitudine și Acțiune în Politica Științei din România (G3A). Tema întâlnirii a fost direcția în care se îndreaptă sistemul academic.

România este cea mai săracă și mai puțin dezvoltată țară din Uniunea Europeană. În concordanță cu această realitate, România se situează, la aproape toți indicatorii intensivi de dezvoltare, la extrema defavorabilă a spectrului țărilor UE. Această situație privește și indicatorii sistemului de cercetare, dezvoltare și inovare.

Toate țările din UE se străduiesc să-și mențină și să-și îmbunătățească situația sistemului științific. Starea sistemului științific este predictivă pentru evoluția pe termen lung a economiei. Din acest motiv, relațiile relative între indicatorii sistemelor CDI naționale din UE nu se schimbă așa repede. Implicația acestei observații ar fi că ne-am aștepta ca, făcând eforturi obișnuite - așa cum fac și ceilalți - și în condiții generale obișnuite, sistemul CDI din România să rămână printre ultimele în cadrul UE, dar, totuși, în parametri generali compatibili cu o țară europeană.

Istoric, au existat și evoluții mai fericite, ca de exemplu Coreea de Sud în cadrul țărilor din sud-estul Asiei. Deși în anii '60 era una dintre cele mai puțin dezvoltate țări, în aproximativ 40 de ani, Coreea de Sud a ajuns să dețină una dintre cele mai avansate economii și sisteme științifice din regiune și din lume, grație inteligenței, onestității, hărniciei și ambiției cetățenilor săi, dar și situației geopolitice specifice - situație care prezintă unele paralele cu cea a României anului 2015.

Din păcate, pentru țările care prezintă o constelație extremă de indicatori, există și riscul combinării efectelor acestora într-o rezultantă cu totul defavorabilă care, mai ales pe fondul unei crize regionale sau globale, să ducă la decuplarea țării din ansamblul înconjurător. Exemple istorice ar fi Cambodgia anilor 60–70 (comparativ cu Coreea de Sud, în cadrul țărilor din Asia de sud-est) sau, recent, cel al Greciei, în cadrul țărilor zonei euro.

Înainte de criza economică din 2008, Grecia era o țară cu o situație extremă în zona euro - privind nivelul datoriei publice, al corupției, al stării sistemului științific [1], demografiei, al economiei în general - dar, totuși, în limitele parametrilor unei țări din categoria respectivă.

Criza economică a generat dificultăți mai mult sau mai puțin severe pentru multe țări din zona euro, dificultăți soldate cu măsuri de corecție de anvergură variabilă, care, după câțiva ani, au dus însă la reabilitarea economiilor respective, care au rămas, în linii mari, în parametrii normali. Combinația particularităților extreme în cazul Greciei, însă, a dus aici la o criză politică prelungită și la o situație economică și socială deosebit de dificilă, care ar putea rezulta în ieșirea din zona euro și o lungă perioadă de tulburări și suferințe, altfel spus, la o criză calitativ diferită. Printr-o experiență aproape la fel de gravă a trecut și Ciprul.

Situația prezintă unele analogii cu situația României, în cadrul mai larg al țărilor membre UE și, în particular, cu situația sistemului științific. Grecia și Cipru sunt caracterizate prin intensitatea redusă a cercetării, adică prin unele dintre cele mai mici procente din PIB alocate cercetării, în cadrul UE, la „conurență” cu România și Bulgaria [2].

Diferența aparentă între aceste țări, pe de o parte, și România și Bulgaria, pe de altă parte, este că România și Bulgaria își propun, cel puțin, o creștere substanțială a investițiilor în cercetare. În realitate, însă, această creștere nu pare a se materializa în România [3].

Cercetarea mondială trece printr-o perioadă generală de criză, care este o criză de creștere suprapusă peste o transformare profundă a mecanismelor de comunicare științifică, ca urmare a generalizării rețelei Internet. Această criză se manifestă prin: (1) apariția unor clase noi, nemaivăzute, de probleme de deontologie a cercetării, cum ar fi fraudarea rezultatelor de cercetare organizată sub forma unor întreprinderi transnaționale; (2) schimbări fundamentale ale raportului între lumea cercetării și lumea profană datorită accelerării, fără precedent, a comunicării între acestea, cu reactivarea unor dispute vechi, ce păreau de multă vreme clasate; (3) saturarea unor mecanisme fundamentale ale sistemului științific în unele țări, cum ar fi cel bazat pe granturi/studii doctorale și post-doc din sistemul Vannevar Bush; (4) restrângeri ale unor bugete de cercetare

sau limitări ale creșterii acestora; (5) transformarea sistemelor de cercetare în condițiile facilitării, fără precedent, a mobilității persoanelor.

Pe fondul acestei crize mondiale, sistemul CDI din România evoluează atipic, pe o traiectorie necunoscută și prea puțin studiată. Sunt disponibile mult prea puține analize cantitative ale situației din țară pentru a putea face o predicție plauzibilă.

Totuși, câteva semnale sunt de natură să inducă un sentiment de anxietate privind evoluția pe termen mediu a sistemului academic românesc. Acestea includ:

1. evoluția negativă extremă, discordantă cu ansamblul țărilor UE (inclusiv cu cea a țărilor foste socialiste) a finanțării cercetării, România fiind singura țară fostă socialistă în care finanțarea cercetării scade, revenind în 2014 la nivelul din 2004, ca procent din PIB [3];

2. aparenta stare de perplexitate a administrației centrale a cercetării, manifestată prin imposibilitatea adoptării și operaționalizării instrumentelor Strategiei Naționale a Cercetării 2014-2020, nici măcar la începutul anului 2015, deși, în mod normal, aceasta trebuia să se producă din 2013, precum și discordanța între prevederile strategiei CDI și cele ale bugetului de stat;

3. prăbușirea demografică și economică a sistemului academic, mult mai accentuată decât contracția demografică a societății românești în general [4];

4. opinia generală negativă privitoare la evoluția și credibilitatea sistemului academic [3].

Corecția acestor tendințe necesită, pe lângă creșterea substanțială a finanțărilor, o analiză amănunțită a condițiilor și disfuncțiilor instituționale care le generează, urmate de corecția acestora.

Programul, „*mesei rotunde*” este prezentat în continuare. Contribuțiile *in extenso* ale membrilor și invitaților G3A vor fi publicate în numerele următoare ale revistei.

Bibliografie

- [1] Feast and Famine. While researchers in Greece starve for government support, biomedicine is thriving at a lavish new centre in Athens. Alison Abbott, Nature, 458:9, 2009;
http://www.forth.gr/rc/_docs/news/Nature-Vol-458.pdf
- [2] Indicatorii sistemelor științifice și țintele naționale ale țărilor UE, și ale unor țări de referință din afara UE, pentru anul 2020 (agenda Europa-2020) ;
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/15_research_development.pdf
- [3] Raportul G3A, 2014, <http://rpss.inoe.ro/articles/182/file>
- [4] CNFIS, Raportul public anual, 2013, Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun, <http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/CNFIS-Raport-public2013-final.pdf>

Programul „mesei rotunde” a „Grupului de Analiză, Atitudine și Acțiune în Politica Științei din România”, din 24 martie 2015

10:00 Deschiderea lucrărilor; Mircea Dumitru

A. Strategia cercetătorului, cariera în cercetare

A1. 10:10 Este posibilă reabilitarea cadrului didactic universitar? Petre T. Frangopol

A2. 10:20 In ce măsură promovarea universitară în România se face pe baza activității de cercetare? Irinel Popescu

A3. 10:30 Cercetarea științifică la Universitatea George's din Grenada, Indiile de Vest, ca factor de promovare academică; Petre Matusz

A4. 10:40 Cadrul didactic universitar - profesor vs. cercetător; Cristian Silvestru

A5. 10:50 Sunt indicatorii scientometrici semnificativi pentru o evaluare corectă a cercetătorului? Viorel Barbu

A6. 11:00 Relevanța criteriilor de abilitare în inginerie; Dorel Banabic

11:10–11:29 Întrebări și discuții

B. Politici instituționale, administrația cercetării

B1. 11:30 Patentarea între cercetarea fundamentală și cercetarea aplicativă; Daniel David

B2. 11:40 Care sunt aplicațiile așa-ziselor cercetări aplicative și cine le urmărește și le evaluează? Vasile Brînzănescu

B3. 11:50 Revistele ISI editate în România; Tudorel Andrei

B4. 12:00 Care este rostul și rolul cercetării științifice finanțate public în societate?! Ce au cercetătorii de spus; Livius Marian Trache

B5. 12:10 Folosirea banului public în cercetarea științifică românească. Eliminarea factorilor perturbatori; Dorin N. Poenaru

B6. 12:20 Existența unor comisii de acreditare și de evaluare sunt suficiente pentru menținerea unor universități performante? Ion M. Popescu

C. Direcția generală de evoluție a cercetării și învățământului superior

C1. 12:30 Discontinuitatea politicilor de cercetare în România; Florin Vasiliu

C2. 12:40 Învățământul și cercetarea din România între provocări și autodistrugere; Voicu Lupei

C2. 12:50 "România" în NSF Science and Engineering Indicators 2014; Alexandru Dan Corlan

13:00–13:19 Întrebări și discuții

13:20 Concluzii, închiderea lucrărilor; Petre T. Frangopol

Fotografii ale Mesei Rotunde din 24.03.2015 organizate la Universitatea din București, Sala Stoicescu.

De la stânga la dreapta: Acad. Victor Voicu, Secretarul General al Academiei Române, Acad. Mircea Dumitru, Rectorul Universității din București și Petre T. Frangopol, Redactorul Șef al Revistei de Politica Științei și Scientometrie.

De la stânga la dreapta: Ioan Dumitrache, Mihai E. Popa, Irinel Popescu, Livius Trache, Marius Andruh, Cristian Silvestru, Daniel David, Ioan Ursu.

Vedere de ansamblu a Sălii Stoicescu.